

**Finns det mer
än kunskap i
skolan?**

En undersökning bland elever i grundskolan och gymnasieskolan

Genomförd av Exquiro Market Research våren 2009 på uppdrag av Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation - SECO.

LÄRARE 12-15

STUDIEMILJÖ 16-19

KLASSTORLEK 20-23

SKOLANS UPPDRAG 24-29

UNDERVISNING 30-34

BILAGOR 35-43

Förord

Det politiker tycker eller forskare påstår överensstämmer inte alltid med hur elever ser på skolan. I rapporten ”Finns det mer än kunskap i skolan?” har vi, Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation, tidigare Elevorganisationen, tillfrågat drygt 1 000 elever om deras åsikter om skolan.

Rapportens resultat stämmer till eftertanke. Den som trots att elever inte går i skolan för att lära sig saker får omvärdera sina föreställningar. Vi visar istället att elever tar kunskap på allvar och vill ha en bra utbildning. I flera avseenden ställer rapporten också avgörande frågor om vad rätten till utbildning egentligen innebär.

Ett sådant område är frågan om kunniga och skickliga lärare, där rapporten visar att elever värderar ämneskunskaper hos lärare lika högt som skicklighet i att undervisa. En annan fråga är skolklassernas storlek, något som av många setts som trivialt, men där det visar sig att elever förordar en kraftig sänkning av elevantalet i varje klass.

Rapporten visar också att elever värderar skolans kunskapsuppdrag högre än det sociala uppdraget. De aktörer som hävdar att elever tycker att skolans sociala uppdrag är lika viktigt som skolans kunskapsuppdrag har alltså inte stöd från eleverna.

En likvärdig skola, där elever får den kunskap de har rätt till, kommer alltid att vara den viktigaste frågan för lärare och elever. Först när alla elever har samma chans att skaffa sig den kunskap de behöver har vi en skola som ger alla lika möjligheter. För att nå dit behöver vi lyssna på vad elever och lärare har att säga. Den här rapporten är ett viktigt steg i en sådan riktning.

Metta Fjelkner
Förbundsordförande
Lärarnas Riksförbund

Susanna Bollhem
Ordförande
Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO

Sammanfattning

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation har gett undersökningsföretaget Exquiro i uppdrag att ställa ett antal frågor om skolan till elever. Totalt har 1 007 intervjuer genomförts, varav 500 intervjuer med elever födda 1991, vilka alltså antas gå andra året på gymnasiet, och 507 intervjuer med elever födda 1994, vilka alltså antas gå i grundskolans årskurs åtta. Syftet med undersökningen är att få en bild av vad elever har för uppfattning i frågor som har avgörande betydelse för skolan.

Frågorna som ställdes behandlar lärare, studiemiljö, klasstorlek, skolans uppdrag och undervisning. Ett tema i frågorna har varit att undersöka elevernas syn på kunskap och vad de själva tror krävs för att de ska lära sig mer, alltså för att resultaten i skolan ska förbättras. När frågorna ställts har utgångspunkten varit rätten till utbildning, alltså rättigheten att få gå i skolan och ta del av den kunskap som skolan ger. En viktig ambition har varit att undersöka i vilken grad elever bryr sig om skolan – om den kunskap som skolan ger är viktig för eleverna.

låt stå!

Resultat

Undersökningens resultat visar att elever har tydliga åsikter kring kunskap och utbildning. Några av de slutsatser som kan dras från elevernas svar är följande:

- Elever vill ha kunniga och skickliga lärare. När kunnighet ställs mot skicklighet värderar eleverna lärarnas ämneskunskap lika högt som lärarnas skicklighet i att undervisa.
- Elever vill ha en fungerande studiemiljö.
- Elever vill ha märkbart mindre klasser och är övertygade om att mindre klasser kan göra att fler lär sig mer.
- Elever tycker att skolans kunskapsuppdrag är viktigare än skolans sociala uppdrag. Man tycker även att skolans sociala uppdrag är lika viktigt som lärare eller föräldrar tycker.
- Elever känner till kursplaner och betygskriterier och tycker varken att de är mycket tydliga eller otydliga.
- Elever upplever i störst utsträckning att de lär sig bäst via genomgångar av läraren och något mindre att de lär sig bäst av att skriva egna arbeten. Få elever upplever att de lär sig bäst genom grupp-arbeten.

Förslag

När resultaten i vår undersökning ställs mot föreställningar om elever visar det sig att vissa uppfattningar inte får stöd. En sådan uppfattning är att elever inte bryr sig om skolan, när undersökningen visar att elever i själva verket har tydliga åsikter om vad som krävs för att fler elever ska kunna lära sig mer. En annan uppfattning är att elever tycker att kunskap är oviktigt eller prioriterar andra saker än kunskap, något som motbevisas av resultaten, som visar att elever ser skolans kunskapsuppdrag som viktigare än skolans sociala uppdrag, och att elever tydligt tar ställning för lärare som är både kunniga och skickliga.

Utvärderingar av skolans resultat de senaste decennierna har visat att elevers resultat i matematik, naturkunskap och läsförståelse sjunker. Flera rapporter från Högskoleverket pekar också på att elever kommer sämre förberedda till högskola och universitet. Ett sätt att se detta på är att elever arbetar mindre hårt idag eller på andra sätt inte fullgör sin skyldighet till utbildning. Ett annat sätt är att elever arbetar lika hårt idag som tidigare och att problemet snarare ligger i att elevers rätt till utbildning inte respekteras, alltså att brister i utbildningssystemet gör att elever inte får den kunskap man har rätt till.

För att stärka elevers rätt till utbildning krävs en rad åtgärder. Rapportens resultat leder också fram till vissa förslag. Några av dessa, som både Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO ställer sig bakom, presenteras här nedan.

● Rekrytera de bästa studenterna till att bli lärare!

Undersökningen visar att elever vill ha lärare som är både kunniga och skickliga. 65 procent anser att lärarens ämneskunskaper är mycket viktiga och 63 procent anser detsamma om lärarens undervisningsskicklighet. Lika många, 94 procent, anser också att ämneskunskaper och undervisningsskicklighet är viktigt eller mycket viktigt. Ett så entydigt stöd för kunniga och skickliga lärare leder fram till det omedelbara kravet att staten, tillsammans med högskolorna och universitet, bör göra sitt yttersta för att rekrytera de allra bästa studenterna till landets lärarutbildningar.

● Höj lärares löner!

En viktig faktor för att locka fler att bli lärare är lönen. Kravet på höjda lärarlöner har länge framförts från fackförbund och lärare, men även från elever. En kunnig och skicklig student, som har det som krävs för att bli en bra lärare, kan många gånger få avsevärt högre betalt genom att exempelvis utbilda sig till läkare, jurist, statsvetare eller ekonom. I ett sådant läge är risken stor att de bäst lämpade studenterna, oavsett vilken bakgrund de har, väljer ett annat yrke framför läraryrket, trots att deras förutsättningar bäst skulle tas tillvara om de sökte till lärarutbildningen.

● Lagstadga om studiemiljö!

När elever uttalar sig om studiemiljö värderar de som väntat både den fysiska och den sociala studiemiljön. 84 procent anser exempelvis att den studiesociala arbetsmiljön är mycket viktig eller viktig och 66 procent anser det samma om den fysiska arbetsmiljön, i det här fallet klassrum, möbler, tillgång till böcker och datorer och annan teknisk utrustning. I dagens skollagstiftning saknas dock utförlig lagstiftning kring den fysiska studiemiljön, utöver en skrivning i läroplanerna, där rektor ges ett ansvar för frågan, men där enbart bibliotek och datorer nämns som exempel.

För att kunna garantera en fungerande studiemiljö borde studiemiljön vara en utpräglad rättighet. Ett sätt att nå dit kan vara att lagstadga om skolbibliotek, eller motsvarande, samt att lagstadga om tillgång till datorer och annan teknisk utrustning. På ett liknande sätt skulle föreskrifter om studiemiljön på lektioner i naturvetenskap, slöjd, musik och idrott kunna stärka elevers rätt till utbildning och vara ett viktigt skydd mot ekonomiska neddragningar eller uteblivna ekonomiska satsningar. På yrkesförberedande program i gymnasiet, där utrustningen kan variera stort mellan olika skolor eller olika kommuner, skulle en reglering också fylla en viktig funktion.

● Lagstifta om maxtak för antal elever per klass

När elever får säga sitt om klasstorlekar talar resultaten sitt tydliga språk. Knappt en tiondel vill ha större klasser och enbart en tredjedel vill ha kvar sin nuvarande klasstorlek, medan drygt sex av tio vill ha mindre klasser. 100 procent av de elever som går i klasser med fler än 30 elever vill gå i mindre klasser. 90 procent av de elever som går i klasser med 26–30 elever säger samma sak. Enbart 3 procent rekommenderar klasstorlekar på mellan 26 och 30 elever och ingen förespråkar klasstorlekar på över 30 elever. Trots det går en tredjedel av eleverna fortfarande i klasser med fler än 25 elever.

Ett krav på ett tak för klasstorleken möts ofta med argumentet att kommunerna behöver pedagogisk flexibilitet. Men ett sådant argument underkänns av eleverna. När mer eller mindre ingen förordar klasser större än 25 elever, och mer eller mindre alla som går i sådana klasser vill byta, så kan inte argumentet handla om pedagogisk flexibilitet – utan enbart om ekonomisk flexibilitet för kommunen. När en tidigare rapport från Lärarnas Riksförbund¹ dessutom visar att nedskärningar på skolan leder till större klasstorlekar i hälften av fallen är situationen allvarlig.

En verklig pedagogisk flexibilitet handlar om att anpassa upplägget efter eleverna. En lagstiftning om klasstorlek får därför inte hindra enskilda föreläsningar eller andra sammankomster. På samma sätt måste möjligheten finnas att sänka klasstorlekarna till färre än 25 elever. En sådan åtgärd stöds också av eleverna. Enbart 22 procent av eleverna som går i en klass med 21–25 elever är nöjda och hela 77 procent av dem förespråkar mindre klasser. När man granskar siffrorna närmare visar det sig att de elever som är verkligen nöjda med sin klasstorlek finns i klasser med 16–20 elever respektive 10–15 elever. En skrivning i den nya skollagen, som slår fast maximal och rekommenderad klasstorlek är därför angelägen.

¹Lärarnas Riksförbund, *Nedskärningar i skolan*, 2009-05-06.

● Förbättra lärares utbildning i ledarskap!

När elever tar ställning kring vad som är viktigast av skolans kunskapsuppdrag och skolans sociala uppdrag väljer de kunskapsuppdraget. På studieförberedande program är tendensen särskilt tydlig, där så få som en 25 procent av eleverna väljer det sociala uppdraget. I jämförelse med lärares och föräldrars åsikter visar det sig också att elever prioriterar det sociala uppdraget i ungefär samma utsträckning som andra grupper – elever visar inte större intresse för det sociala uppdraget än lärare och föräldrar.

En övervägande majoritet av eleverna tycker att det sociala uppdraget är viktigt. Ett sätt att stärka det, och samtidigt föra skolan närmare andra arbetsplatser, är att stärka lärares ledarskap. Det är viktigt att tänka på att det elever förväntar sig av skolan inte skiljer sig avsevärt från det man förväntar sig på vanliga arbetsplatser: ett ansvarstagande för hur den anställda mår och klarar sig på arbetsplatsen, lika präglad av en chefs uppdrag att ställa krav som av en ledares roll att inspirera och motivera.

I förslaget till ny lärarutbildning finns ledarskap för första gången med som fast del i lärarutbildningen. Ett sådant förslag borde ha lagts för länge sedan. Det är samma saker som förbättrar resultaten för eleverna som för resten av skolan: tydlig ledning, fungerande uppföljning och rimliga krav på dem som arbetar där. Med ordentliga kunskaper om ledarskap i lärarutbildningen ökar därför chansen att fler elever lär sig mer och att fler elever får göra det i ett arbetsklimat som är lika bra som på andra arbetsplatser.

● Förbättra kursplaner och betygskriterier!

Kring kursplaner och betygskriterier är elevers åsikter splittrade. 90 procent känner förvisso till att det finns kursplaner och 92 procent att det finns betygskriterier, men åsikterna om dem är mer spridda än kring andra frågor. Enbart 11 respektive 13 procent svarar att kursplanerna och betygskriterierna är mycket tydliga, men å andra sidan anser enbart 17 procent att kursplanerna är otydliga och 14 procent att betygskriterierna är otydliga.

Flera undersökningar har visat att kursplaner och betygskriterier möter kritik från lärare. Från elever har det också funnits kritik mot otydlighet ända sedan kursplanerna och betygskriterierna infördes. På senare år har en sådan kritik dock mattats av, sannolikt eftersom lärare blivit skickligare på att förklara och använda sig av kursplanerna och betygskriterierna, så att de blir begripliga för eleverna. Hur likvärdigt ett sådant tolkningsarbete är vet dock ingen. Mycket talar också för att kursplanerna och betygskriterierna behöver förbättras. Med en ny läroplan, som tar upp ett tydligt ämnesinnehåll, kommer antagligen elevers rätt till utbildning att stärkas.

● Satsa på riktiga kunskaper i informationsteknologi!

Ett sätt att lära ut är att låta eleverna söka fakta på internet och därefter sammanställa det i arbeten, inte sällan genom arbete på egen hand, utan hjälp från en lärare. När elever tillfrågas är sannolikheten för att ett sådant arbetssätt förekommer varje vecka 64 procent och varje dag 15 procent. Trots det säger flest elever att de lär sig mer av lärares genomgångar än av att skriva arbeten på egen hand. Många elever efterlyser alltså arbetssätt där elever har tillgång till en lärare och där läraren ägnar tid åt att gå igenom och förklara.

Ett modernt samhälle kräver medborgare som har uppdaterade kunskaper. För att nå dit behövs verklig kunskap som inte begränsar sig till att ensidigt söka fakta. Ett sätt att skapa det är att även i skolan ta fasta på den kunskap som utvecklats i högskoleämnena som media- och kommunikationsvetenskap, informationsvetenskap och data- och systemvetenskap. Med sådan kunskap skulle talet om att "söka fakta på internet" bli något verkligt, där det gick att ställa krav på att eleverna lär sig grunderna i datorkunskap, informationssökning och mediekritik på ett genomtänkt sätt.

LÄRARE

Sammanfattning

- Elever vill ha kunniga och skickliga lärare.
- Ytterst få elever bedömer att lärares ämneskunskap eller skicklighet i att undervisa är oviktigt.
- Så gott som alla elever tycker istället att lärarens ämneskunskap och skicklighet i att undervisa har stor eller mycket stor betydelse. Betydligt fler elever tycker att det har mycket stor betydelse än enbart stor.
- Elever prioriterar kunnighet i stort sett lika högt som skicklighet - att läraren kan sitt ämne är lika viktigt som att läraren är skicklig på att lära ut det.

Bakgrund

Efter att skolan blivit alltmer resultatstyrd har också intresset väckts för vad som skapar resultat i skolan. En stor del av debatten och forskningen kring skolans resultat har handlat om vardagliga företagsekonomiska faktorer, som lika väl kan tillämpas på andra offentliga eller privata verksamheter. Inte sällan har forskningen skett under rubriken ”framgångsrika skolor”. När dåvarande Rådet för skolans måluppfyllelse och fortsatta utveckling släppte en slutrapport 2005² sammanfattades forskningen med följande kännetecken på en framgångsrik skola:

- Professionellt ledarskap
- Gemensamma visioner och mål
- Lärarkompetens och målinriktad undervisning med hög kvalitet
- En arbetscentrerad miljö
- Höga och positiva förväntningar på eleverna
- Uppföljning, utvärdering och slutsatser
- Engagemang från föräldrarnas sida
- Positivt arbetsklimat

Med stor sannolikhet skulle dessa kriterier kunna tillämpas på andra arbetsplatser och där också vara avgörande för vilka arbetsplatser som var framgångsrika och inte framgångsrika.

Vad som utmärker en ”god lärare” har forskarna inte kunnat enas om. En del av forskningen kring framgångsrika lärare har handlat om faktorer som legat nära dem för framgångsrika skolor, och alltså handlat om lärares ledarskap och chefskap. Andra har fokuserat på lärares ämneskunskaper och didaktiska förmåga, alltså på hur kunnig och skicklig en lärare är. I undersökningen har de senare faktorerna legat till grund för frågorna om lärares betydelse för elevers rätt till utbildning.

I den politiska debatten har alltid betydelsen av läraren diskuterats i förhållande till andra faktorer som påverkar arbetet i skolan. För snart två år sedan publicerade exempelvis konsultföretaget McKinsey en omtalad rapport, ”How the world’s best-performing school systems came out on top”³, som visade att lärarens kunskaper och skicklighet var de enskilt viktigaste faktorerna för att eleverna skulle lära sig. På samma vis diskuterar Elisabeth Frank lärarens betydelse i sin avhandling om läsförmåga bland 9–10-åringar⁴, och när svenska politiker riktat blicken mot Finlands höga resultat i PISA-mätningar kring skolan har det också lärarens betydelse betonats.

² Rådet för skolans måluppfyllelse och fortsatta utveckling (2005), *Måluppfyllelsen i svensk skola och förskola 2002–2004: Rådets slutrapport*, s. 71–72.

³ McKinsey & Company (2006): *How the world’s best performing school systems came out on top*.

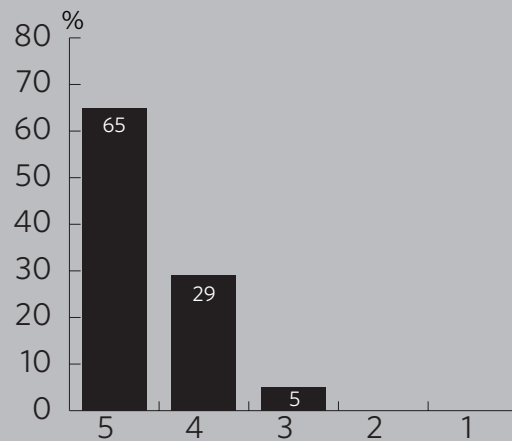
⁴ Frank, Elisabeth (2009) *Läsförmågan bland 9–10-åringar. Betydelsen av skolklimat, hem- och skolsamverkan, lärarkompetens och elevers hembakgrund*

Resultat

Rapportens resultat visar att elever värderar sina lärares kunnskap och skicklighet mycket högt. Hela 65 procent anger att lärarens ämneskunskaper är mycket viktiga för att de ska kunna lära sig så mycket som möjligt. För undervisningsskickligheten är motsvarande siffra 63 procent. Sammantaget med de elever som tycker att kunnskapen och skickligheten är viktiga tycker lika många, 94 procent, att kunniga och skickliga lärare är viktiga eller mycket viktiga. Enbart 5 procent, samma för både kunnskap och skicklighet, tycker att ämneskunskaper eller undervisningsskicklighet varken är viktigt eller oviktigt. Mer eller mindre ingen anser att kunnskapen eller skickligheten är oviktigt eller mycket oviktigt.

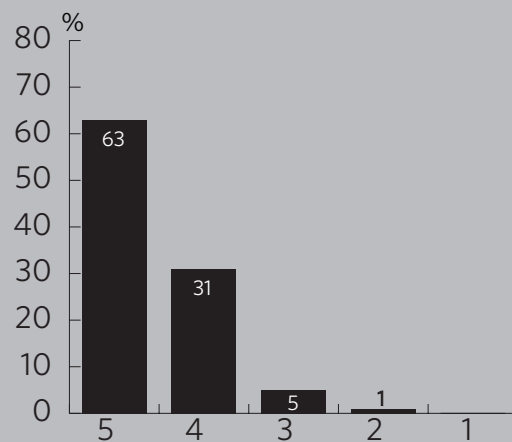
HUR VIKTIGT ÄR KUNNIGA LÄRARE?

5 = Mycket viktigt
1 = Inte alls viktigt

HUR VIKTIGA ÄR SKICKLIGA LÄRARE?

5 = Mycket viktigt
1 = Inte alls viktigt

Resultaten för olika subgrupper visar att något färre killar än tjejer tycker att kunnsighet och skicklighet är mycket viktigt eller viktigt. 72 procent av tjejerna tycker exempelvis att lärares ämneskunskaper är mycket viktiga, jämfört med 62 procent av killarna, som dock värderar även undervisningsskicklighet lägre. När olika åldrar ställs mot varandra kan vi se att kunnsighet och skicklighet är något mer viktigt för elever i gymnasieskolan. 67 procent av dem tycker exempelvis att lärares undervisningsskicklighet är mycket viktig mot 59 procent i grundskolan, som dock även värderar ämneskunskaper lägre.

Hela 74 procent av eleverna på yrkesförberedande program, mot 68 procent på studieförberedande program, anser att lärares ämneskunskaper är mycket viktiga, medan färre elever på yrkesförberedande program värderar undervisningsskicklighet. Med andra ord är alltså ämneskunskaper, relativt sätt, viktigare för elever på yrkesförberedande program och undervisningsskicklighet viktigare på för elever på studieförberedande program. Allra viktigast visar sig undervisningsskicklighet vara för elever i klasser med fler än 30 elever, där så många som 83 procent av eleverna värderar lärares ämneskunskaper som mycket viktiga.

STUDIEMILJÖ

Sammanfattning

- Elever tycker att studiemiljön spelar roll för hur mycket man lär sig.
- En majoritet av eleverna anser att frågan om den fysiska studiemiljön är mycket viktig eller viktig.
- En ännu större majoritet av eleverna anser att frågan om den sociala studiemiljön är mycket viktig eller viktig.
- Alla grupper värderar kunniga och skickliga lärare entydigt högre än studiemiljön.

Bakgrund

I diskussioner om miljö i skolan brukar man skilja mellan två olika begrepp: arbetsmiljö och studiemiljö. Ett sätt att definiera begreppet arbetsmiljö kommer från arbetsmiljölagen och handlar om att arbetsmiljö är de förutsättningar på arbetsplatsen som påverkar den anställdas säkerhet och hälsa, både den fysiska och den psykosociala hälsan. När det gäller studiemiljö handlar det snarare om de förutsättningar på den plats där utbildning bedrivs som påverkar hur mycket en person kan lära sig, och inte enbart hur personen mår eller vilken säkerhet som råder.

Många forskare som granskat studiemiljön i skolan har anknutit till ett vanligt arbetsmiljöbegrepp. Många har även bedrivit forskning som är rent företagsekonomisk, och undersökt vilka skolbyggnader som krävs för att bäst uppnå vissa resultat. På så sätt påminner mycket av forskningen om den arbetslivsrelaterade forskning som skett kring andra arbetsplatser, där man diskuterar frågor som till exempel fördelar och nackdelar med öppna kontorslandskap eller vilka lokaler som krävs för linjeorganisationer respektive processorganisationer.

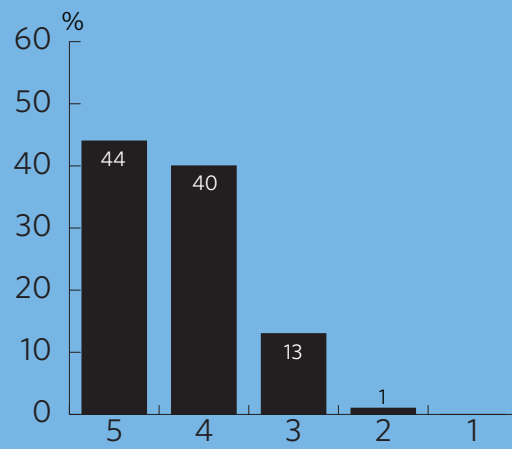
Undersökningens frågor har fokuserat på studiemiljön. För att tydliggöra har begreppet delats in i fysisk studiemiljö och social studiemiljö, där fysisk arbetsmiljö handlar om klassrum, möbler, skolbibliotek, laborationsutrustning, läroböcker, datorer samt annan utrustning, och social arbetsmiljö handlar om relationen mellan elever och lärare eller mellan elever. I en sådan definition räknar vi alltså inte in faktorer som belysning, buller, temperatur, luftfuktighet, koldioxidhalt eller liknande lokalfrågor, som alla hör hemma i arbetsmiljön. Inte heller räknar vi in specifika arbetsmiljöfaktorer på yrkesförberedande program, även om utrustning som är aktuell på sådana program räknas till studiemiljön.

Resultat

I sammanställningen av resultaten visar det sig att elever värderar både den fysiska och den sociala studiemiljön högt, men inte lika högt som de värderar lärarens kunnighet och skicklighet. 44 procent av eleverna värderar den sociala studiemiljön som mycket viktig. Motsvarande andel för den fysiska studiemiljön är 27 procent. När andelarna läggs ihop är det 84 procent som värderar den sociala studiemiljön som viktig och 66 procent som gör samma värdering av den fysiska studiemiljön. Ytterst få elever, 5 procent respektive 1 procent, tycker att studiemiljön är oviktig eller mycket oviktig.

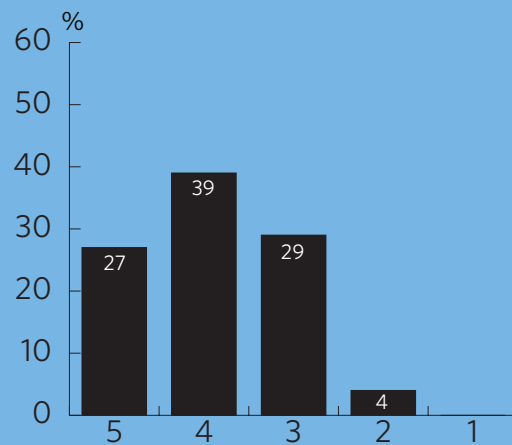
HUR VIKTIG ÄR DEN SOCIALA STUDIEMILJÖN?

5 = Mycket viktig
1 = Inte alls viktig

HUR VIKTIG ÄR DEN FYSISKA STUDIEMILJÖN?

5 = Mycket viktig
1 = Inte alls viktig

När vi analyserar resultaten för olika subgrupper kan vi se att något färre killar än tjejer tycker att studiemiljön är viktig. 49 procent av tjejerna, mot 40 procent av killarna, tycker exempelvis att den sociala studiemiljön är mycket viktig. Precis som i fallet kring hur elever värderar sina lärare visar dock en jämförelse mellan resultaten att killar konsekvent värderar både den fysiska och den sociala studiemiljön lägre. På så sätt finns det alltså inget stöd för uppfattningen att tjejer skulle värdera den sociala studiemiljön högre och killar den fysiska studiemiljön högre – relationen med läraren och andra elever är viktig för elever av båda könen.

På ungefär samma sätt förhåller det sig för elever på yrkesförberedande program som värderar både den fysiska och den sociala studiemiljön högre än eleverna på studieförberedande program. 51 procent av eleverna på de yrkesförberedande programmen tycker exempelvis att den sociala studiemiljön är mycket viktig, mot 40 procent på de studieförberedande programmen. När det gäller ålder finns dock ingen skillnad – elever på grundskolan respektive gymnasieskolan värderar studiemiljön mer eller mindre identiskt. En uppfattning om att relationer skulle vara viktigare i grundskolan får alltså inte stöd.

KLASSTORLEK

Sammanfattning

- Elever verkar vara mer eller mindre överens om att klasstorleken bör ligga under 25 elever.
- En majoritet anser att klasstorleken ska ligga mellan 16 och 20 elever. Lika många elever anser att klasstorleken bör ligga mellan 20 och 25 elever som vill att den ska ligga mellan 10 och 15 elever.
- Mycket få elever anser att klasserna bör vara större än 25 elever. Trots det går över en tredjedel av eleverna i så stora klasser.
- Trots elevers rekommendationer om klasser på mellan 16 och 20 elever går enbart en tredjedel av eleverna i klasser med färre än 20 elever.

Bakgrund

En viktig aspekt av rätten till utbildning handlar om de resurser som tillförs utbildningen. Resurser spelar stor roll i frågor om lärare och studiemiljö, inte minst vad gäller lärares löner och inköp av modern utrustning, men klasstorlek är sannolikt en ännu större kostnadsfråga. Hur stora eller små klasser elever har rätt till är inte reglerat idag, utan styrs i hög grad av kultur eller traditioner. Ett sådant exempel är att högskolors system med större föreläsningar och mindre seminarium inte slagit igenom i gymnasieskolan.

Forskning visar att mindre klasser främst gynnar elever i grundskolans tidiga år samt elever från en studieovan uppväxtmiljö. Om man vill ge elever en god start och dessutom nå resultat för de elever som faktiskt har det svårast i skolan pekar alltså forskningen mot mindre klasser. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO, släppte 2002 rapporten "Klassfrågan"⁵, som tar avstamp i att antalet elever per lärare ökade med 20 procent mellan 1991 och 1999. Med grund i större internationella undersökningar och en egen genomförd studie av 556 elever vid 16 svenska skolor, visar ESO-rapporten att minskade klasstorlekar ökar kunskaperna.

I allmänhet brukar debatten om klasstorlek vara en del av en bredare debatt kring vilken effekt ekonomiska resurser har på resultaten i skolan, där viss forskning pekar på att ekonomiska resurser inte ger effekt och andra på att resurserna har betydelse. För elever och deras lärare kan dock klasstorleken ha en betydligt mer praktisk betydelse, i den bemärkelsen att klasstorleken avgör hur stor del av lärarens tid som en elev får tillgång till. För att ta ett enkelt räkneexempel innebär en mattelektion på 60 minuter att varje elev i en klass med 30 elever får två minuter var med läraren, medan antalet minuter blir det dubbla vid en klasstorlek på 15 personer. På så sätt kan klasstorlek absolut vara en viktig faktor att undersöka avseende elevers rätt till utbildning.

Resultat

Rapportens resultat visar att elever, på ett mycket påtagligt sätt, tar ställning för mindre klasser än i dagens skola.

	Önskad storlek	Dagens storlek
Färre än 10 elever %	3	2
10-15 elever %	21	9
16-20 elever %	53	20
Summa	77	31

	Önskad storlek	Dagens storlek
21-25 elever %	20	36
26-30 elever %	3	27
Fler än 30 elever %	0	6
Summa	23	69

⁵ Krueger, Alan B och Mikael Lindahl, *Klassfrågan - en ESO-rapport om lärartätheten i skolan*, Ds 2002:11

När vi sätter in de bägge frågorna i en korstabell blir resultatet än tydligare:

I klasser som är större än 20 elever vill de allra flesta elever ha mindre klasser. Vid en klasstorlek på fler än 30 elever vill alla ha mindre klasser. Vid 26–30 elever efterfrågar 90 procent mindre klasser och vid klasser på 21–25 elever är andelen 77 procent. Först när klassen har 16–20 elever minskar andelen som vill ha mindre klasser till 30 procent av eleverna.

I klasser som är större än 16 elever vill ytterst få elever ha större klasser. För klasser med 21–30 elever vill så gott som inga elever ha större klasser och enbart 10 procent vid klasser med en storlek på 16–20 elever. Först när klassen har 10–15 elever ökar andelen elever som vill ha större klasser till 36 procent.

När klasserna har 10–20 elever är påtagligt flest elever nöjda med klasstorleken. När klasserna är större är avsevärt färre nöjda. För klasser med 21–25 elever handlar det om 22 procent, klasser med 26–30 elever om 10 procent och över 30 elever om 0 procent.

HUR STORA BÖR KLASSERNA VARA?

Hur stora är klasserna idag?

	Färre än 10 elever %	10-15 elever %	16-20 elever %	21-25 elever %	26-30 elever %	Fler än 30 elever %
Färre än 10 elever	45	2				
10-15 elever	55	61	30			
16-20 elever		36	61	77		
21-25 elever			10	22	90	
26-30 elever				1	10	100
Fler än 30 elever					0	0

Hur stora bör klasser vara för att du ska lära dig så mycket som möjligt?

Vill ha större klasser
Har önskad klasstorlek
Vill ha mindre klasser

När alla delar av korstabellen redovisas syns att förhållandevis många elever vill sänka sin egen klasstorlek med upp mot 10 elever eller i en del fall mer. Ett exempel är att 46 procent av de elever som går i klasser med 26–30 elever i själva verket vill gå i klasser med så få som 16–20 elever.

Hur stora är klasserna idag?

Hur stora bör klasser vara för att du ska lära dig så mycket som möjligt?

	Färre än 10 elever %	10-15 elever %	16-20 elever %	21-25 elever %	26-30 elever %	Fler än 30 elever %
Färre än 10 elever	45	2	3	3	2	2
10-15 elever	32	61	27	12	13	21
16-20 elever	23	34	61	62	46	35
21-25 elever	0	2	10	22	29	35
26-30 elever	0	0	0	1	10	8
Fler än 30 elever	0	0	0	0	0	0

0 % vill ha större klass	<25 % vill ha större klass	>25 % vill ha större klass	Har önskad klasstorlekt	>25 % vill ha mindre klass	<25 % vill ha mindre klass	0 % vill ha mindre klass
--------------------------	----------------------------	----------------------------	-------------------------	----------------------------	----------------------------	--------------------------

SKOLANS UPPDRAG

Sammanfattning

- Så gott som alla elever tycker att skolans kunskapsuppdrag är viktigt, varav en majoritet av eleverna tycker att det är mycket viktigt.
- En övervägande majoritet av eleverna tycker att det sociala uppdraget är viktigt, men färre tycker att det är mycket viktigt och fler tycker att det varken är viktigt eller oviktigt.
- En klar majoritet av eleverna tycker att kunskapsuppdraget är viktigare än det sociala uppdraget.
- När resultaten ställs mot hur lärare och föräldrar svarat i en tidigare genomförd undersökning visar det sig att elever varken är mer eller mindre intresserade av kunskapsuppdraget eller det sociala uppdraget än lärare och föräldrar.

Bakgrund

För att kunna diskutera frågan ”Finns det mer än kunskap i skolan?” är det viktigt att känna till hur elever ser på varför de går i skolan och vad som är viktigt med skolan. Många gånger har det varit en diskussion som främst förts bland yrkesverksamma, ibland utan att elever varit medvetna om att de själva blivit fostrade eller omvårdade. På många sätt har det man kan kalla för skolans sociala uppdrag, alltså fostran och omsorg av eleven, rört aspekter som redan är etablerade på andra arbetsplatser.

I Åsa Bartholdsons avhandling ”Med facit i hand – Normalitet, elevskap och vänlig maktutövning på svenska skolor”⁶ diskuteras exempelvis hur skolan förutsätter elever som ”auktorerar lärares maktutövning, tar ansvar och anpassar sig till de normer som råder”. Bartholdson skriver också att eleven leds mot att ”tillägna sig ett visst vetande för hur en elev ska uttrycka ’sig själv’ som person, både språkligt och i handling och hantera den mångfald av samtida relationer som råder i skolan”.

Få tidigare undersökningar har fokuserat på hur elever ser på skolans uppdrag. När vi nu ställt frågor till elever har vi gjort det med samma frågor som i en tidigare undersökning⁷ ställts till lärare och föräldrar. På så sätt kan vi få en uppfattning om hur elever värderar skolans uppdrag och samtidigt se om det finns några väsentliga skillnader gentemot andra grupper med koppling till skolan. Med undersökningen som grund får vi också en indikation på hur viktigt elever tycker att det är med kunskap och hur de ser på sin rätt till utbildning, alltså om rätten till utbildning för dem främst innebär rätten till kunskap eller rätten till fostran och omsorg.

Resultat

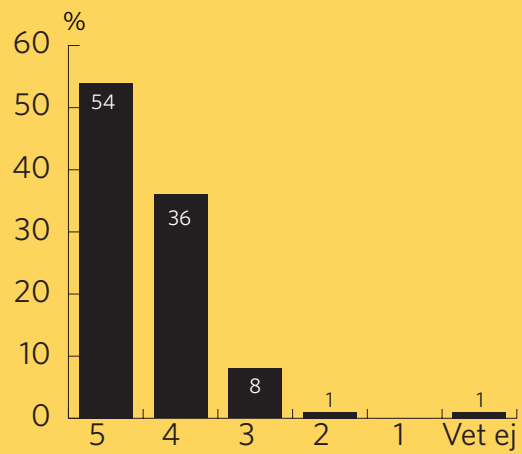
När resultaten sammanställs visar det sig att elever i allmänhet värderar skolans kunskapsuppdrag högre än skolans sociala uppdrag. 54 procent av eleverna värderar skolans kunskapsuppdrag som mycket viktigt och 36 procent som viktigt, vilket gör att sammanlagt 90 procent värderar uppdraget som viktigt eller mycket viktigt. Endast 8 procent värderar uppdraget som varken viktigt och oviktigt och så få som 1 procent värderar det som oviktigt. När det gäller värderingen av det sociala uppdraget anser 36 procent att det är mycket viktigt och 40 procent att det är viktigt. Sammantaget anser 76 procent av eleverna att det sociala uppdraget är viktigt eller mycket viktigt.

⁶ Bartholdson, Åsa (2007), *Med facit i hand – Normalitet, elevskap och vänlig maktutövning på svenska skolor*.

⁷ Lärarnas Riksförbund (2008), ”Vi vill ha världens bästa skola”.

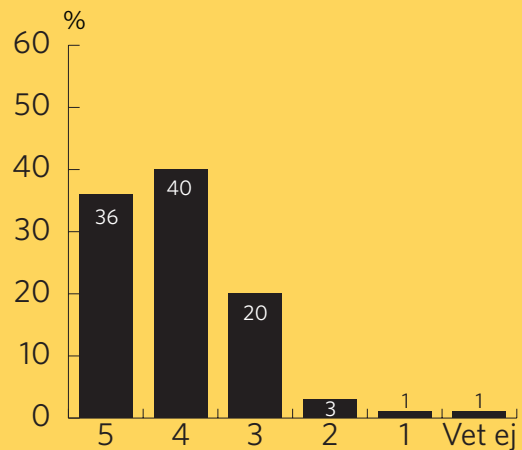
HUR VIKTIGT ÄR KUNSKAPSUPPDRAGET?

5 = Mycket viktigt
1 = Inte alls viktigt

HUR VIKTIGT ÄR DET SOCIALA UPPDRAGET?

5 = Mycket viktigt
1 = Inte alls viktigt

När de olika uppdragen ställs mot varandra blir resultatet tydligare. 64 procent av eleverna tycker att kunskapsuppdraget är viktigast, mot enbart 31 procent som väljer det sociala uppdraget. Inga specifika skillnader mellan gymnasiet och övre grundskolan finns, vilket pekar mot att värderingar av skolans uppdrag inte har något med ålder att göra. Precis som tidigare värderar tjejer båda uppdragen mer än killar, men inte så att ett visst uppdrag är mer viktigt för tjejer än för killar.

VILKET UPPDRAG ÄR VIKTIGAST?

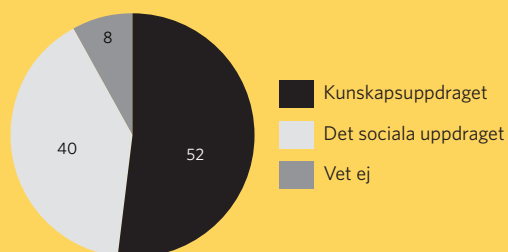
På studieförberedande program är skillnaden i attityder särskilt stor: så många som 72 procent av eleverna tycker att kunskapsuppdraget är viktigast, mot enbart 25 procent som väljer det sociala uppdraget. På yrkesförberedande program är det fortfarande fler som tycker att kunskapsuppdraget är viktigt, 52 procent, men andelen som väljer det sociala uppdraget är högre, 40 procent. 8 procent av eleverna svarar i det här fallet vet ej. En förklaring till varför resultaten skiljer sig åt kan vara att skolans kunskapsuppdrag, enligt den definition som använts i tidigare undersökningar, beskrivits som att förmedla ämneskunskaper, där det senare ordet kan upplevas mer ovant för yrkesprogrammets karaktärsämnen.

VILKET UPPDRAG ÄR VIKTIGAST?

Studieförberedande program

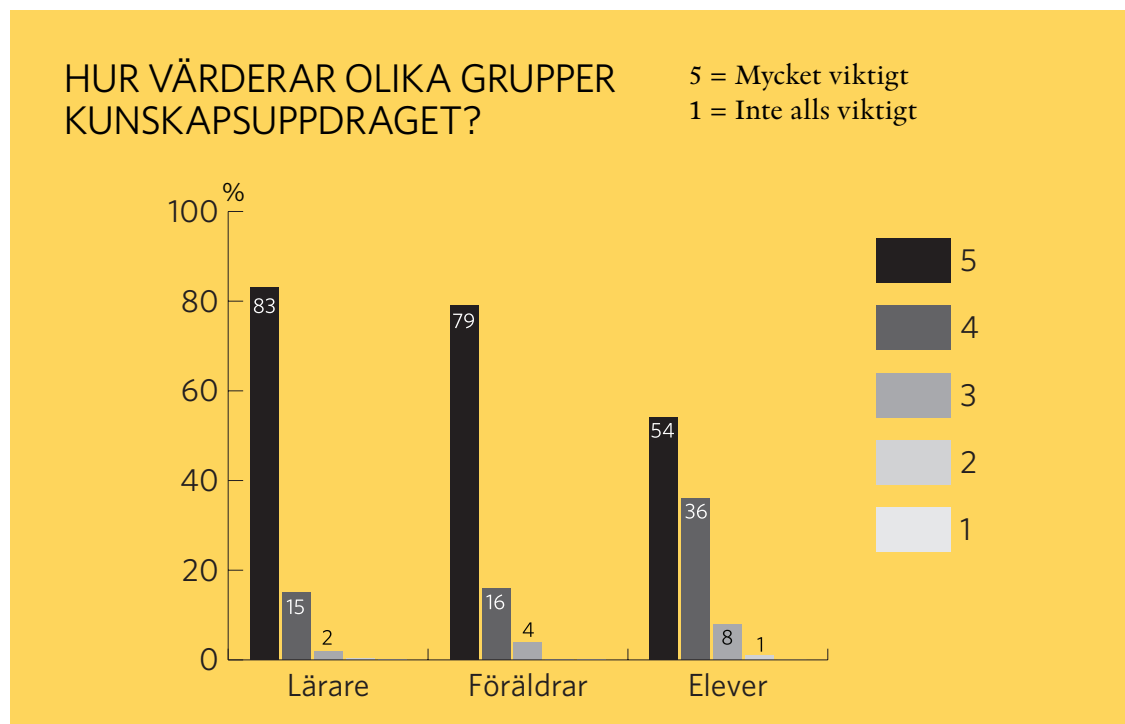

Yrkesförberedande program

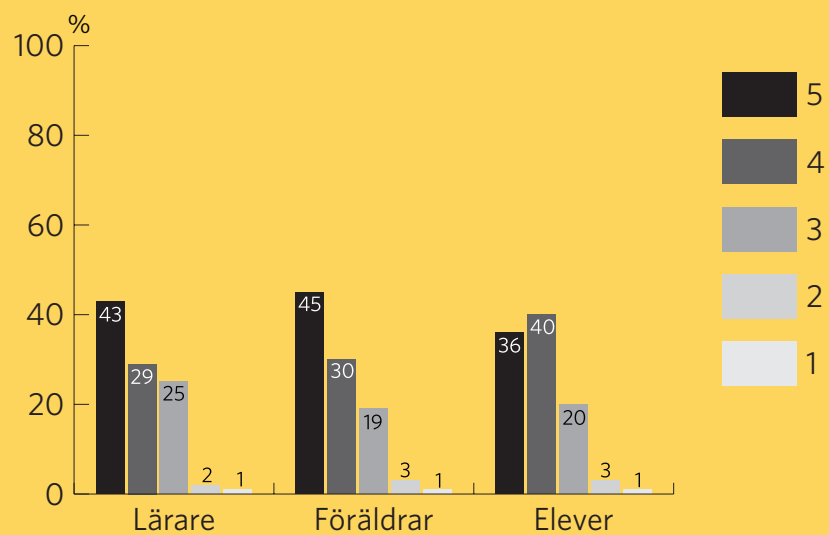
Mest intressanta blir resultaten när vi ställer dem mot motsvarande svar från lärare och föräldrar. När resultaten jämförs visar det sig att elever värderar både kunskapsuppdraget och det sociala uppdraget på ett liknande sätt som andra grupper. Förvisso är det fler lärare och föräldrar som värderar båda uppdragen som mycket viktiga, men när resultaten läggs samman ser man att ungefär lika många elever som lärare och föräldrar värderar uppdragen som viktiga eller mycket viktiga.

Förhållandet mellan hur man värderar de olika uppdragen är också mer eller mindre lika – elever är varken mer eller mindre intresserade av det sociala uppdraget än vad lärare och föräldrar är, i förhållande till hur intresserade de är av uppdragen annars. Ett viktigt resultat, gällande kunskapsuppdraget, är också att det är få elever som tycker att kunskapsuppdraget är oviktigt eller varken viktigt eller oviktigt. När det resultatet ställs mot lärares och föräldrars svar visar det sig också att det inte är fler elever som har en sådan åsikt. Med andra ord är det alltså inte fler elever än lärare eller föräldrar som ser kunskapsuppdraget som oviktigt.

5 = Mycket viktigt
1 = Inte alls viktigt

HUR VÄRDERAR OLIKA GRUPPER DET SOCIALA UPPDRAGET?

UNDERVISNING

Sammanfattning

- De flesta elever känner till att det finns kursplaner och betygskriterier. En tiondel av alla elever känner dock inte till det.
- Få elever tycker att kursplanerna och betygskriterierna är mycket tydliga, men betydligt fler tycker att kursplanerna och betygskriterierna är tydliga än otydliga.
- Eget arbete, där eleven söker fakta på internet och sedan skriver arbeten, förekommer minst varje vecka för över en majoritet av eleverna och varje dag för vissa elever.
- Trots att arbetssättet att låta eleverna själva söka fakta blivit vanligare, säger sig fler elever lära sig mer av genomgångar från läraren än av att skriva egna arbeten. Enligt eleverna själva är genomgångar av läraren också det vanligaste arbetssättet.

Bakgrund

KURSPLANER OCH BETYGSKRITERIER

När man diskuterar undervisning kan en sådan diskussion inrymma mer eller mindre alla didaktiska och pedagogiska frågor. En viktig sak för rätten till utbildning är dock kursplaner och betygskriterier, som i praktiken är det som reglerar vad som sker i klassrummet. När skollagen och grundskole- och gymnasieförordningen avgör vilken standard som ska råda på utbildningen är det kursplanerna och betygskriterierna som slår fast vilken kunskap som man har rätt till och som därmed är en av de viktigaste komponenterna för elever i att utkräva sin utbildning.

För tillfället görs kursplaner och betygskriterier om av Skolverket, efter ett regeringsuppdrag, och målet är att de nya kursplanerna och betygskriterierna ska rymmas i en ny läroplan. På så sätt kommer kursplaner och betygskriterier att regleras i förordning efter att under ett tiotal år ha reglerats i föreskrifter.

I uppdraget från regeringen finns en ambition att slå fast ett tydligare ämnesinnehåll än tidigare, så att elever kan följa vad det är de ska lära sig och vad de har rätt att kräva att läraren lär ut. En sådan förändring kommer till stånd efter att kursplanerna och betygskriterierna mött kritik för att vara för otydliga. Exempelvis upplever 42 procent av lärarna som tillfrågats av Skolverket att kursplanerna varit alltför otydliga.⁸

ARBETSSÄTT

En annan aspekt är hur undervisningen bedrivs. En vanlig kritik har varit att skolan i för hög grad bedriver så kallad katederundervisning, där läraren står framme vid tavlan och på olika sätt förmedlar ett budskap. Begreppet har överlevt längre i skolan än på andra platser i samhället, där man snarare talar om föreläsningar eller genomgångar tillsammans med undervisningsmetoder som seminarier, uppsatsskrivande, gruppuppgifter eller enskilda uppgifter.

Under de senaste åren finns det tecken på att lärare håller allt färre föreläsningar och att mer tid används till så kallat eget arbete, där läraren inleder lektioner eller moment med en kortare genomgång och eleverna sedan i skolbiblioteket eller datasalen söker fakta på internet och i böcker. Efter sökningarna brukar uppgiften vara att sammanställa resultatet av sökningarna i ett eget arbete.

Någon vetenskaplig sammanställning av hur ofta arbetsmetoden med eget arbete används finns inte, men metoden har fått kritik för att inte ha närvarande lärare och för att direkt missgynna svagare elever, som är i större behov av att lärare har genomgångar och förklarar.

⁸ Skolverket (2008), Kursplanen – ett rättesnöre? *Lärare om kursplanerna i svenska, samhällskunskap och kemi.*

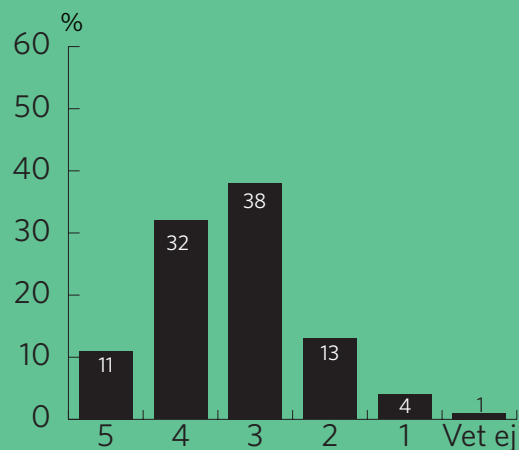
Resultat

När resultaten sammanställs visar det sig att de allra flesta elever känner till att det finns kursplaner och betygskriterier. För kursplanerna handlar det om 90 procent kännedom och för betygskriterierna om 92 procent.

När det gäller hur tydliga kursplanerna och betygskriterierna är, visar det sig att resultaten är spridda. Flest elever, 38 procent respektive 32 procent, tycker att kursplanerna och betygskriterierna varken är tydliga eller otydliga. Få elever, 11 procent respektive 13 procent, tycker att kursplanerna och betygskriterierna är mycket tydliga, men å andra sidan tycker få, 17 procent respektive 14 procent, att de är otydliga eller mycket otydliga. Förhållandevis många, 32 procent respektive 38 procent, landar i att kursplanerna och betygskriterierna är tydliga men inte mycket tydligt. Omräknat till medelbetyg är medelbetyget för kursplaner 3,32 och för betygskriterier 3,48 av 5,0.

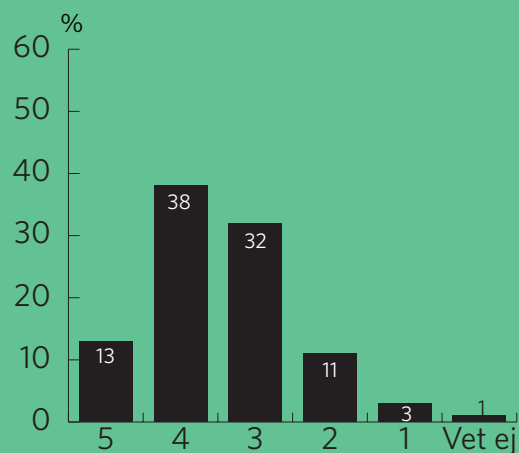
HUR TYDLIGA ÄR KURSPLANERNA?

5 = Mycket tydliga
1 = Inte alls tydliga

HUR TYDLIGA ÄR BETYGSKRITERIERNA?

5 = Mycket tydliga
1 = Inte alls tydliga

När resultaten sammanställs kring olika arbetssätt ser vi att den vanligaste arbetsformen är genomgångar, vilket förekommer för 69 procent av eleverna varje dag och för 28 procent av eleverna varje vecka. Efter det följer eget arbete, där eleven söker fakta på internet och skriver arbeten, något som förekommer för 15 procent av eleverna varje dag och för så många som 49 procent av eleverna varje vecka, samt för 29 procent av eleverna någon gång per månad. Först därefter följer grupparbeten som sker någon gång per månad för 52 procent av eleverna och varje vecka för 30 procent av eleverna.

Här nedanför finns resultaten sammanställda i relativa tal och i kumulativa tal, det senare alltså en beskrivning av hur hög "sannolikheten" är att en elev ska vara med om ett visst arbetssätt. I den senare tabellen ser vi exempelvis att sannolikheten att en elev ska vara med om en genomgång varje vecka är 97 procent och för att få skriva egna arbeten varje vecka 64 procent.

HUR OFTA ANVÄNDS VILKET ARBETSSÄTT?

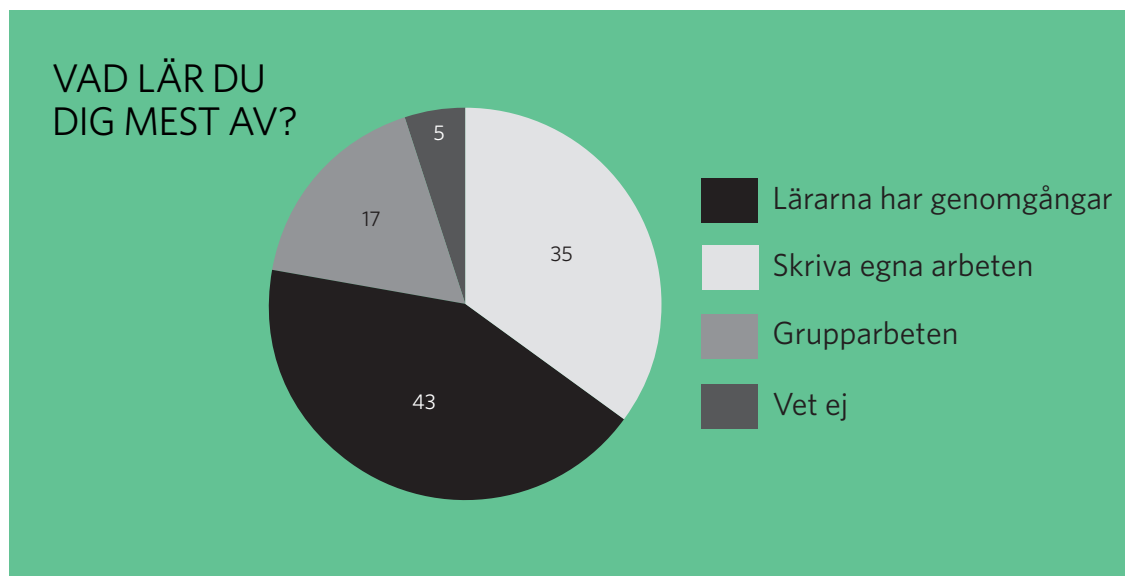
Relativa tal

	Varje dag	Varje vecka	Någon gång per månad	Någon gång per termin	Aldrig
Eget arbete %	15	49	29	6	1
Genomgångar %	69	28	3	0	0
Grupparbete %	3	30	52	14	1

Kumulativa tal

	Varje dag	Varje vecka	Någon gång per månad	Någon gång per termin	Aldrig
Eget arbete %	15	64	93	99	1
Genomgångar %	69	97	100	100	0
Grupparbete %	3	33	85	99	1

När frågan ställs om vilket arbetssätt som eleverna bedömer att de lär sig mest av svarar flest elever, 43 procent, att de lär sig mest av genomgångar av läraren. Efter det följer att skriva arbeten, som 35 procent väljer, och sist grupparbete, som enbart 17 procent föredrar. När resultaten bryts ned för olika grupper kan man se att egna arbeten och att söka fakta på internet föredras i högre grad av tjejer än av killar. 32 procent av killarna föredrar egna arbeten och 45 procent föredrar genomgångar. Samma siffror för tjejer är 39 procent för egna arbeten och 42 procent för genomgångar. Fler killar än tjejer föredrar också grupparbeten. Elever på fristående skolor föredrar eget arbete och att söka fakta på internet framför genomgångar av läraren – 43 procent föredrar eget arbete och 39 procent genomgångar. En förklaring till det kan vara att eget arbete, med faktasökning på internet, är vanligare på fristående skolor, där det förekommer så ofta som varje dag för 24 procent och varje vecka för 49 procent av eleverna.

Bilaga 1: Frågeformulär

UNDERVISNING

1 Hur viktig anser du att lärarens ämneskunskaper är för att du ska lära dig så mycket som möjligt? Alltså att läraren är kunnig i det ämne han/hon undervisar i.

5 = Mycket viktigt 1 = Inte alls viktigt Vet ej

2 Hur viktig anser du att lärarens undervisningskicklighet är för att du ska lära dig så mycket som möjligt? Alltså att läraren är skicklig på att lära ut det ämne han/hon undervisar i.

5 = Mycket viktigt 1 = Inte alls viktigt Vet ej

3 Hur viktig anser du att den sociala studiemiljön är för att du ska lära dig så mycket som möjligt? Alltså att samarbetet med lärare och klasskamrater fungerar på ett bra sätt.

5 = Mycket viktigt 1 = Inte alls viktigt Vet ej

4 Hur viktig anser du att den fysiska studiemiljön är för att du ska lära dig så mycket som möjligt? Alltså klassrum och möbler, tillgång till böcker och datorer och annan teknisk utrustning.

5 = Mycket viktigt 1 = Inte alls viktigt Vet ej

ARBETSSÄTT

5 Ett arbetssätt som ofta används i skolan är att eleverna söker fakta på Internet och ur böcker och skriver egna arbeten utifrån det. Hur ofta har detta arbetssätt använts i din klass under den senaste terminen?

Varje dag
Varje vecka
Någon gång i månaden
Någon gång per termin
Aldrig

6 Ett annat arbetssätt är att läraren har genomgångar, förklarar och beskriver på tavlan. Hur ofta har detta arbetssätt använts i din klass under den senaste terminen?

Varje dag
Varje vecka
Någon gång i månaden
Någon gång per termin
Aldrig

7 Ytterligare ett arbetssätt är att arbeta i grupparbeten, alltså där läraren bestämt att ni ska arbeta i grupp. Hur ofta har detta arbetssätt använts i din klass under den senaste terminen?

- Varje dag
- Varje vecka
- Någon gång i månaden
- Någon gång per termin
- Aldrig

8 Med vilket av dessa arbetssätt upplever du att du lär dig bäst?

- Skriva egna arbeten
- Lärarna har genomgångar
- Grupparbete
- Vet ej

KURSPLANER OCH BETYGSKRITERIER

9 Undervisningen i skolan styrs av kursplaner med mål i varje ämne och betygskriterier för de olika betygsstegen.

a) Känner du till att det finns kursplaner med mål i varje ämne?

- Ja
- Nej

b) Känner du till att det i varje ämne finns betygskriterier för de olika betygsstegen?

- Ja
- Nej

10 Om "ja" i fråga 9a: Hur tydligt tycker du att kursplanernas mål beskriver vad du ska lära dig i de olika ämnena?

5 = Mycket tydligt 1 = Inte alls tydligt Vet ej

11 Om "ja" i fråga 9b: Hur tydligt tycker du att betygskriterierna beskriver vad som krävs för att du ska få ett visst betyg i de olika ämnena?

5 = Mycket tydligt 1 = Inte alls tydligt Vet ej

SKOLANS UPPDRAG

12 Det finns två huvuduppdrag för undervisningen i skolan: ett kunskapsuppdrag och ett socialt uppdrag. Hur viktigt anser du att respektive uppdrag ska vara för skolan?

5 = Mycket viktigt 1 = Inte alls viktigt

- a) Kunskapsuppdraget – att förmedla ämneskunskaper till eleverna?
- b) Det sociala uppdraget – fostran och omsorg om eleverna?

13 Om respondenten ger samma betyg på fråga 12a respektive 12b: vilket anser du vara skolans viktigaste uppdrag, kunskapsuppdraget eller det sociala uppdraget?

Kunskapsuppdraget
Det sociala uppdraget
Vet ej

KLASSTORLEK

14 Hur stora tycker du att klasser bör vara för att du ska lära dig så mycket som möjligt?

Färre än 10 elever
10–15 elever
16–20 elever
21–25 elever
26–30 elever
Fler än 30 elever
Vet ej

15 Hur många elever går i din klass idag?

Färre än 10 elever
10–15 elever
16–20 elever
21–25 elever
26–30 elever
Fler än 30 elever
Vet ej

BAKGRUNDSFRÅGOR

16 Endast gymnasieelever: Går du ett studieförberedande program, ett yrkesförberedande program eller det individuella programmet?

Studieförberedande
Yrkesförberedande
Det individuella programmet
Vill ej uppge

17 Går du i en kommunal skola eller en friskola?

Kommunal skola
Friskola
Vill ej uppge

18 Markera kön

Tjej
Kille

Bilaga 2: Metodbeskrivning

Målgrupper för undersökningen har varit

- elever i grundskolan som är födda 1994 (och då troligtvis går i årskurs 8)
- elever på gymnasiet som är födda 1991 (och då troligtvis går i år 2 i gymnasiet)

All data har samlats in genom telefonintervjuer under perioden 18 maj – 1 juni 2009. Intervjuerna har genomförts med hjälp av förutbestämda kvoter för att säkerställa ett representativt urval med avseende på de två åldersgrupperna samt med avseende på de svarandes kön och bostadsregion.

Antal svar, svarsfrekvens och bortfallsredovisning

	Antal	%
Bruttourval	1 500	
Ej målgrupp (passerade inte kontrollfrågor)	29	
Nettourval	1 487	100
Ej medgivande från förälder (gäller grupp 1994)	16	1,1
Fel nummer	21	1,4
Vägrare	89	6,0
Bortresta	15	1,0
Sjuka/hör dåligt mm	5	0,3
Talar inte svenska	0	0,0
Avlidna	1	0,1
Övriga ej svar	333	22,4
Antal genomförda intervjuer	1 007	67,7

Totalt genomfördes 1 007 intervjuer.

Antal svar inom olika subgrupper

Grupp	Antal
Född 1991	500
	507
Född 1994	480
	527
Kön	804
	190
Vilken skola går du?	303
	183
Vilket program går du (bland personer födda 1991)?	9

Urval

- Exquiro inhandlade ett register från Upplysningscentralen innehållande kontaktuppgifter till personer födda 1991 respektive 1994.
- Registret var riksrepresentativt och drogs helt slumpmässigt.
- Totalt inkluderades 2 000 personer i urvalsregistret.
- Ur detta register genomförde Exquiro ett systematiskt urval så att det slutliga urvalet innehöll 1 500 personer inom målgruppen (750 personer födda 1991 och 750 personer födda 1994).

Enkät

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO tillhandahöll ett enkätutkast som Exquiro granskade och reviderade i samråd med båda organisationerna.

Framtagande av exakta målgrupper genom kontrollfrågor

För att säkerställa att vi i undersökningen intervjuade personer inom målgrupperna ställdes kontrollfrågor i inledningen av varje intervju:

Kontrollfråga, personer födda 1991: ”Går du på gymnasiet för närvarande?”

- Intervjun avslutades efter kontrollfrågan om personen inte går på gymnasiet för närvarande.
- Av 513 påbörjade intervjuer avslutades 13 intervjuer efter kontrollfrågan och 500 intervjuer genomfördes.

”Kontrollfråga”, personer födda 1994: Eftersom personer födda 1994 är under 15 år bestod kontrollfunktionen för denna målgrupp i att få tillåtelse från vårdnadshavare.

- Intervjun avslutades efter ”kontrollfrågan” om vårdnadshavare inte gav sin tillåtelse att vi skulle intervjua personen inom målgruppen.
- Av 523 påbörjade samtal avslutades 16 intervjuer efter ”kontrollfrågan” och 507 intervjuer genomfördes.

Viktigt att veta

I diagram redovisas basen för uträkningarna, dvs. vilka respondenters svar som ligger till grund för resultaten. Resultaten redovisas i procentuella andelar (avrundade till närmaste heltal).

		Skoltyp			Skoltyp	
		Totalt	Kommunal	Friskola	Kommunal	Friskola
		%	%	%	(A)	(B)
Känner du till att det finns kursplaner med mål i varje ämne?	Ja	90	89	96		A
	Nej	10	11	4	B	

Tolkning: Stora bokstäver indikerar att en statistiskt säkerställd skillnad på 95 %-nivån föreligger. Bokstaven A i kolumnen för friskolor visar att andelen elever på friskolor som känner till att det finns kursplaner med mål i varje ämne med 95 % säkerhet är större än motsvarande andel bland eleverna i kolumn A, alltså bland eleverna i kommunala skolor.

Bilaga 3: Resultatredovisning

För tabeller för fler subgrupper vänd dig till www.ln.se eller www.sverigeselevrad.se

	Totalt	Grupp		Grupp	
		1991	1994	1991	1994
		%	%	(A)	(B)
Hur viktig är lärarnas ämneskunskaper för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0		
	2	0	0		
	3	5	5		
	4	29	25		A
	5 = Mycket viktigt	65	70	B	
Hur viktig är lärarnas undervisningsskicklighet för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0		
	2	1	1		
	3	5	4		A
	4	31	29		
	5 = Mycket viktigt	63	67	B	
Hur viktig är den sociala studiemiljön för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0		
	2	1	1		
	3	13	13		
	4	40	42		
	5 = Mycket viktigt	44	44		
Hur viktig är den fysiska studiemiljön för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0		
	2	4	4		
	3	29	30		
	4	39	40		
	5 = Mycket viktigt	27	26		
Eget arbete	Varje dag	15	18	B	
	Varje vecka	49	50		
	Någon gång i månaden	29	26		A
	Någon gång per termin	6	5		
	Aldrig	1	1	B	
Lärarna har genomgångar	Varje dag	69	66		A
	Varje vecka	28	30		
	Någon gång i månaden	3	4	B	
	Någon gång per termin	0	0		
	Aldrig	0	0		
Grupparbeten	Varje dag	3	3		
	Varje vecka	30	29		
	Någon gång i månaden	52	53		
	Någon gång per termin	14	14		
	Aldrig	1	1		
Med vilket arbetssätt upplever du att du lär dig bäst?	Eget arbete	35	36		
	Lärarna har genomgångar	43	43		
	Grupparbeten	17	16		
	Vet ej	5	6		

	Totalt	Grupp		Grupp	
		1991	1994	1991	1994
		%	%	(A)	(B)
Känner du till att det finns kursplaner med mål i varje ämne?	Ja	90	92	89	
	Nej	10	8	11	
Känner du till att det i varje ämne finns betygskriterier för de olika betygsstegen?	Ja	92	94	91	
	Nej	8	6	9	
Hur tydligt beskriver kursplanernas mål vad du ska lära dig i de olika ämnena?	1 = Inte alls tydligt	4	5	3	
	2	13	18	9	B
	3	38	36	40	
	4	32	26	37	A
	5 = Mycket tydligt	11	12	9	
	Vet ej	2	2	1	
	1 = Inte alls tydligt	3	3	3	
	2	11	14	8	B
	3	32	36	29	B
	4	38	33	43	A
Hur tydligt beskriver betygskriterierna vad som krävs för att du ska få ett visst betyg i de olika ämnena?	5 = Mycket tydligt	13	12	15	
	Vet ej	1	1	1	
	1 = Inte alls viktigt	0	0	0	
	2	1	0	2	A
	3	8	7	9	
	4	36	37	36	
	5 = Mycket viktigt	54	56	52	
	Vet ej	1	0	1	A
	1 = Inte alls viktigt	1	1	1	
	2	3	3	2	
Hur viktigt är kunskapsuppdraget för skolan?	3	20	21	19	
	4	40	38	42	
	5 = Mycket viktigt	36	36	35	
	Vet ej	1	0	1	
	1 = Inte alls viktigt	1	1	1	
	2	3	3	2	
Hur viktigt är det sociala uppdraget för skolan?	3	20	21	19	
	4	40	38	42	
	5 = Mycket viktigt	36	36	35	
	Vet ej	1	0	1	
	1 = Inte alls viktigt	1	1	1	
	2	3	3	2	
Vilken uppdrag är viktigast för skolan?	Kunskapsuppdraget	63	64	62	
	Det sociala uppdraget	31	31	32	
	Vet ej	5	4	7	
Hur stora bör klasser vara för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	Färre än 10 elever	3	5	2	B
	10-15 elever	21	28	13	B
	16-20 elever	53	47	58	A
	21-25 elever	20	17	23	A
	26-30 elever	3	3	4	
	Fler än 30 elever	0	0	0	
	Färre än 10 elever	2	3	1	B
Hur stora är klasserna idag?	10-15 elever	9	15	3	B
	16-20 elever	20	21	18	
	21-25 elever	36	26	46	A
	26-30 elever	27	25	29	
	Fler än 30 elever	6	10	3	B

GYMNASIEPROGRAM

	Totalt						
	1991	Studie	Yrkes	IV-Prog	Studie	Yrkes	IV-Prog
	%	%	%	%	(A)	(B)	(C)
Hur viktig är lärarnas ämneskunskaper för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0	0	0		
	2	0	0	1	0		
	3	5	4	5	11		
	4	25	28	20	33		
	5 = Mycket viktigt	70	68	74	56		
Hur viktig är lärarnas undervisningsskicklighet för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0	0	0		
	2	1	1	1	0		
	3	4	3	5	11		
	4	29	27	32	22		
	5 = Mycket viktigt	67	69	62	67		
Hur viktig är den sociala studiemiljön för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0	0	0		
	2	1	1	1	0		
	3	13	15	10	11		
	4	42	45	37	33		
	5 = Mycket viktigt	44	40	51	56		A
Hur viktig är den fysiska studiemiljön för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	1 = Inte alls viktigt	0	0	0	0		
	2	4	4	3	0		
	3	30	36	21	22	B	
	4	40	38	44	22		
	5 = Mycket viktigt	26	21	33	56		A A
Eget arbete	Varje dag	18	19	15	22		
	Varje vecka	50	50	48	67		
	Någon gång i månaden	26	25	27	0		
	Någon gång per termin	5	4	8	0		
	Aldrig	1	1	2	11		A
Lärarna har genomgångar	Varje dag	66	70	58	67	B	
	Varje vecka	30	27	34	33		
	Någon gång i månaden	4	3	7	0		A
	Någon gång per termin	0	0	1	0		
	Aldrig	0	0	0	0		
Grupparbeten	Varje dag	3	2	4	11		
	Varje vecka	29	29	29	11		
	Någon gång i månaden	53	51	56	44		
	Någon gång per termin	14	17	10	11		
	Aldrig	1	0	1	22		A B
Med vilket arbetssätt upplever du att du lär dig bäst?	Eget arbete	36	39	32	22		
	Lärarna har genomgångar	43	44	42	44		
	Grupparbeten	16	13	20	33		
	Vet ej	6	5	7	0		

*Notera att endast 9 personer som går på IV-programmet intervjuats.

	Totalt							
	1991	Studie	Yrkes	IV-Prog	Studie	Yrkes	IV-Prog	
	%	%	%	%	(A)	(B)	(C)	
Känner du till att det finns kursplaner med mål i varje ämne?	Ja	92	94	89	78			
	Nej	8	6	11	22			
Känner du till att det i varje ämne finns betygskriterier för de olika betygsstegen?	Ja	94	96	90	89	B		
	Nej	6	4	10	11		A	
Hur tydligt beskriver kursplanernas mål vad du ska lära dig i de olika ämnena?	1 = Inte alls tydligt	5	5	6	14			
	2	18	20	14	0			
	3	36	38	33	43			
	4	26	24	32	0			
	5 = Mycket tydligt	12	11	14	43			A
	Vet ej	2	3	1	0			
	1 = Inte alls tydligt	3	3	3	13			
	2	14	15	13	0			
Hur tydligt beskriver betygskriterierna vad som krävs för att du ska få ett visst betyg i de olika ämnena?	3	36	39	33	13			
	4	33	34	32	38			
	5 = Mycket tydligt	12	8	18	38		A	A
	Vet ej	1	1	1	0			
	1 = Inte alls viktigt	0	0	0	0			
	2	0	0	0	0			
Hur viktigt är kunskapsuppdraget för skolan?	3	7	5	10	11			
	4	37	37	37	22			
	5 = Mycket viktigt	56	58	52	67			
	Vet ej	0	0	1	0			
	1 = Inte alls viktigt	1	1	0	0			
	2	3	4	2	0			
Hur viktigt är det sociala uppdraget för skolan?	3	21	23	18	22			
	4	38	41	35	11			
	5 = Mycket viktigt	36	31	44	67		A	
	Vet ej	0	0	1	0			
	Kunskapsuppdraget	64	72	52	44	B		
Vilken uppdrag är viktigast för skolan?	Det sociala uppdraget	31	25	40	56		A	
	Vet ej	4	2	8	0		A	
	Färre än 10 elever	5	4	5	13			
Hur stora bör klasser vara för att du ska lära dig så mycket som möjligt?	10-15 elever	28	23	38	38		A	
	16-20 elever	47	47	46	38			
	21-25 elever	17	23	8	0	B		
	26-30 elever	3	3	2	13			
	Fler än 30 elever	0	0	0	0			
	Färre än 10 elever	3	1	7	29		A	A
Hur stora är klasserna idag?	10-15 elever	15	8	25	29		A	
	16-20 elever	21	19	26	29			
	21-25 elever	26	27	23	0			
	26-30 elever	25	32	13	0	B		
	Fler än 30 elever	10	13	5	14	B		

Lärarnas Riksförbund

Lärarnas Riksförbund är ett renodlat yrkesförbund för lärare och studie- och yrkesvägledare. Vi ansluter inte obehöriga eller skolledare/rektorer, vilket ger oss en unik förmåga att företräda de professionella lärarnas sak och intressen.

Med våra 80 000 medlemmar är vi ett av de största förbunden inom Saco. Vi är rikstäckande med över 300 kommunföreningar, 27 distrikt och ett centralt kansli i Stockholm. För dig som fortfarande studerar till lärare eller studie- och yrkesvägledare har vi en studerandeförening som finns representerad på alla studieorter.

Lärarnas Riksförbund

Sveavägen 50, Box 3529
103 69 Stockholm

Växel: 08-613 27 00

Fax: 08-21 91 36

E-post: lr@lr.se

Hemsida: www.lr.se

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Sveriges Elevråds Centralorganisation

Sveriges Elevråds Centralorganisation - SECO hette tidigare Elevorganisationen. Från och med 2007 är vi ett förbund som ansluter organisationer på skolor där elever är medlemmar, alltså elevkårer eller elevråd.

Med över 400 elevkårer anslutna, över 50 anställda och kontor runt om i landet är vi Sveriges största och äldsta organisation för elever. Med våra medlemmar som grund arbetar vi för en bättre skoltid för alla, med självständiga elevkårer och bred verksamhet.

Sveriges Elevråds Centralorganisation - SECO

Malmgårdsvägen 63
116 38 Stockholm

Växel: 08-644 45 00

Fax: 08-644 45 02

E-post: info@sverigeselevrad.se

Hemsida: www.sverigeselevrad.se

SVERIGES ELEVRÅDS
CENTRALORGANISATION

Exquiro

Exquiro Market Research bildades 1998. Vi erbjuder ett brett spektrum av statistiska tjänster, bland annat olika typer av marknads- och opinionsundersökningar, kurser samt renodlade statistiska tjänster.

Vi genomför såväl kvalitativa som kvantitativa marknadsundersökningar, där vi hjälper företag från framtagandet av frågeställningar och konstruktion av enkät till slutlig analys och rapportskrivning.

Ni är välkomna att kontakta oss om ni har några frågor eller synpunkter gällande vårt arbete.

Patrik Olczak / Bruno Boric

Exquiro Market Research
Bildhuggarvägen 33
121 44 Johanneshov

Telefon: 08-659 05 00
e-post: info@exquiro.se
Hemsida: www.exquiro.se

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

SVERIGES ELEVRÅDS
CENTRALORGANISATION